

Έκταση: 2.307 τ. χλμ. **Κάτοικοι:** 214.270 (2011: 206.470) **Πρωτεύουσα:** Κέρκυρα

Από τα επτά μεγάλα νησιά του επτανησιακού συμπλέγματος του Ιονίου πελάγους (Κέρκυρα, Παξούς, Λευκάδα, Ιθάκη, Κεφαλονιά, Ζάκυνθο, Κύθηρα) τα έξι ανήκουν στο Διαμέρισμα των Ιονίων νήσων που χωρίζεται σε τέσσερις νομούς: της Κέρκυρας μαζί με τους Παξούς, της Λευκάδας, της Κεφαλονιάς μαζί με την Ιθάκη και της Ζακύνθου. Τα Κύθηρα μαζί με τα Αντικύθηρα υπάγονται στο νομό Πειραιά και Νήσων.

Τα νησιά του Ιονίου ανήκουν στις γεωτεκτονικές ζώνες του Ιονίου και των Παξών. Υψηλά όρη δεν υπάρχουν. Στην Κεφαλονιά, ο Αίνος υψώνεται στα 1628 μ. Και στη Λευκάδα, ο ορεινός όγκος των Σταυρωτών έχει αρκετές κορφές άνω των 1000 μ. Στην Κέρκυρα και τη Ζάκυνθο υψηλότερα όρη είναι ο Παντοκράτορας (906 μ.) και η Βραχιώνα (756 μ.) αντίστοιχα.

Τα Ιόνια νησιά είναι περιοχή πεδινή κατά το 38%, ημιορεινή κατά 37% και ορεινή κατά 25%. Το Διαμέρισμα των Ιονίων νήσων παράγει ελαιόλαδο και κρασί, εσπεριδοειδή και φρούτα, πατάτες και κτηνοτροφικά. Η περιοχή του Ιονίου είναι η πιο ηλιόλουστη της Ελλάδας. Το κλίμα είναι εύκρατο με ήπιους χειμώνες και δροσερά καλοκαίρια.

Ενσωματώθηκαν στην Ελλάδα το 1864 έπειτα από μεγάλη περίοδο ξένης κατοχής. Οι επισκέπτες εύκολα αναγνωρίζουν τα σημάδια διαφόρων πολιτιστικών ρευμάτων με κυρίαρχο το ιταλικό στοιχείο. Εύκολα επίσης διαπιστώνεται και η άνθηση των γραμμάτων και των τεχνών που χρονολογείται ήδη από την Βενετοκρατία.

Η ιστορία των Ιονίων νησιών

Η διαδρομή μέσα στον χρόνο:

Το Ιόνιο χρωστά το όνομά του στην όμορφη Ιώ. Ξελογιάστηκε από τον Δία, μεταμορφώθηκε σε αγελάδα και κυνηγήθηκε από μια τεράστια αλογόμυγα που η Ήρα έστειλε εναντίον της να την βασανίζει. Κυνηγημένη, πέρασε από τη θάλασσα των Επτανήσων με κατεύθυνση την Αφρική. Το πέρασμά της έκανε το πέλαγος να ονομαστεί Ιόνιο.

Νωρίτερα, Κέρκυρα, Παξοί και Λευκάδα ήταν κομμάτι της ηπειρωτικής Ελλάδας, 400.000 χρόνια πριν από την εποχή μας. Κεφαλονιά, Ιθάκη και Ζάκυνθος αποτελούσαν ενιαίο νησί που χωριζόταν από την περιοχή της Λευκάδας με ένα στενό και αβαθή πορθμό. Ο παλαιολιθικός άνθρωπος ήταν εκεί. Και μπορούσε περπατώντας να περάσει στον χώρο των μετέπειτα Επτανήσων. Στα 10.000 χρόνια πριν από την εποχή μας, ο χώρος πήρε περίπου τη σημερινή μορφή του. Η επικοινωνία με τα πια νησιά έπαψε να είναι δυνατή. Κατορθώθηκε αργότερα, όταν ο άνθρωπος κατέκτησε τη γνώση της ναυσιπλοΐας. Τα ευρήματα από την εποχή γύρω στα 3.000 χρόνια π.Χ. ως και τα 1500 μαρτυρούν την ανθρώπινη δραστηριότητα που, φυσιολογικά, πέρασε στη μυκηναϊκή εποχή. Το νησί των Φαιάκων που ταυτίζεται με την Κέρκυρα είναι τόπος γνωστός στους Αργοναύτες. Και η Ιθάκη του Οδυσσέα ήταν ένα από τα κέντρα της μυκηναϊκής επικράτειας.

Η εποχή των μεταναστεύσεων έφερε στα νησιά αποίκους από την Πελοπόννησο και την Εύβοια, ενώ νησιώτες έφυγαν σε νέα εδάφη. Ο απόηχος των περσικών πολέμων δύσκολα έφτανε ως το Ιόνιο. Οι μετέπειτα εμφύλιοι όμως έφεραν τον πόλεμο στην πόρτα των νησιών με την Κέρκυρα να γίνεται μια από τις αφορμές για την έτσι κι αλλιώς αναπόφευκτη έκρηξη του Πελοποννησιακού πολέμου. Η μακεδονική κυριαρχία δεν έφτασε ως τα Επτάνησα που όμως βρέθηκαν ανάμεσα στην Ελλάδα και τη Ρώμη, όταν οι Ρωμαίοι ενδιαφέρθηκαν για τα ελληνικά εδάφη. Με την κατάληψη και της Κεφαλονιάς (189 π.Χ.), όλα τα νησιά μετατράπηκαν σε ρωμαϊκούς ναύσταθμους.

Με τον χωρισμό του ρωμαϊκού κράτους σε ανατολικό και δυτικό, τα νησιά του Ιονίου έγιναν τμήμα της μετέπειτα Βυζαντινής αυτοκρατορίας κι από τον 9^ο μ.Χ. αιώνα σχημάτισαν το θέμα Κεφαλληνίας. Δυο αιώνες αργότερα, τα νησιά έγιναν μέλος της Έριδας ανάμεσα σε Δύση και Ανατολή. Νορμανδοί, Σικελοί και Ανδεγαυοί από τη μια, Βυζαντινοί από την άλλη. Κι έπειτα και Βενετσιάνοι. Με τους τελευταίους να επικρατούν κι από τον 14^ο αιώνα (στη Λευκάδα, από τον ΙΖ^ο) να κυριαρχούν στην περιοχή.

Η βενετσιάνικη κληρονομιά:

Η «Χρυσή Βίβλος» («Libro d' oro») καθόριζε στα Ιόνια νησιά, ποιοι ήταν οι αριστοκράτες κι επομένως οι εκλεκτοί, από τους οποίους προέρχονταν τα στελέχη της διοίκησης, της δικαιοσύνης, του στρατού και της εκκλησίας. Με εξαίρεση την Κεφαλονιά, όπου ποτέ δεν μπόρεσε να επιβληθεί ολοκληρωτικά, η φεουδαρχία θριάμβευε στην περιοχή σ' όλη τη διάρκεια της βενετσιάνικης κατάκτησης. Οι εξεγέρσεις του λαού και των αγροτών ήταν φαινόμενο περισσότερο από συνηθισμένο. Στα 1797, τα νησιά πέρασαν στη γαλλική κατοχή, που έφερε μαζί της όλα τα δημοκρατικά ρεύματα της γαλλικής επανάστασης, τις ανατροπές και τις μεταρρυθμίσεις. Η προσωρινή ρωσοτουρκική κατάκτηση (1799 - 1800) επανέφερε την αριστοκρατία στα πράγματα, πιο διαβασμένη. Τα Ιόνια νησιά απέκτησαν για λίγο τον τίτλο της δημοκρατίας κάτω από την επικυριαρχία του σουλτάνου. Οι εξεγέρσεις απέδωσαν ένα «βυζαντινό σύνταγμα» (ονομάστηκε έτσι, επειδή συντάχθηκε στην Κωνσταντινούπολη) που παραχωρούσε κάποιες ανεπαισθητες ελευθερίες, ενώ δημιουργήθηκε η «έντιμη αντιπροσωπεία», ένα είδος συμβιβασμού ανάμεσα στους ευγενείς και στους πλούσιους των νησιών. Διαλύθηκε το 1802. Η δεύτερη γαλλική κατοχή (1807) δεν είχε καμιά σχέση με την πρώτη, καθώς αυτή τη φορά εκπροσωπούσε τον αυτοκράτορα Ναπολέοντα Βοναπάρτη. Κι επιπλέον, έφερε μαζί της τον αποκλεισμό της σταφίδας (κύριου προϊόντος των νησιών) από τις αγγλικές αγορές, με συνέπεια τη δημιουργία οικονομικής κρίσης. Η ογκούμενη λαϊκή αντίδραση αλλά και τα προβλήματα του Ναπολέοντα διευκόλυναν την προοδευτική απόσπαση των νησιών από τους Γάλλους. Με τη συνθήκη των Παρισίων (Νοέμβριος του 1815) πέρασαν στην προστασία της Αγγλίας.

Ο λόρδος μεγάλος αρμοστής εγκαταστάθηκε στην Κέρκυρα και συνεργάστηκε στενά με την αριστοκρατία. Κοινός τους στόχος η καταπολέμηση της εθνικής συνείδησης των νησιωτών, που είχε φουντώσει μετά την πρώτη γαλλική κατάκτηση. Η ελληνική επανάσταση και η δημιουργία του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους αποτέλεσαν το έναυσμα μακρών αγώνων που απέκτησαν και την πολιτική τους έκφραση μέσα από τις τάξεις του ριζοσπαστικού κόμματος. Σκοπός των ριζοσπαστών ήταν όχι μόνο η ένωση με την Ελλάδα αλλά και ο δημοκρατικός μετασχηματισμός ολόκληρης της Βαλκανικής.

Οι εξεγέρσεις εντάθηκαν. Ο επαναστατικός άνεμος που σάρωνε την Ευρώπη το 1848, ξέσπασε ορμητικός στην Κεφαλονιά, όπου η εξέγερση μεταβλήθηκε σε συγκροτημένη επανάσταση. Η επέμβαση του αγγλικού στρατού την περιόρισε για λίγο αλλά το 1849 η επανάσταση φούντωσε πάλι κι εξελίχθηκε σε κανονική ένοπλη αντιπαράθεση. Οι μάχες ανάμεσα στους χωρικούς και τους Άγγλους αναστάτωσαν το νησί, με αποτέλεσμα η αγγλική κατοχή να χρησιμοποιήσει τα πιο άγρια μέσα καταστολής που διέθετε, προκειμένου να επικρατήσει. Οι ριζοσπάστες υπέστησαν φοβερούς διωγμούς που

εξαπολύθηκαν με τη συνεργασία Αγγλων και ντόπιων αριστοκρατών. Όμως, η Βουλή των Ιονίων νησιών εξέδωσε ψήφισμα (1850), με το οποίο ζητούσε την ένωση με την Ελλάδα. Η απάντηση του αρμοστή ήταν να διαλύσει το κοινοβούλιο.

Οι κοινωνικές μεταρρυθμίσεις που ακολούθησαν, ήταν το προοίμιο για την ένωση των νησιών με την Ελλάδα.

Η Ελλάδα αλλάζει βασιλιά:

Στην ηπειρωτική χώρα, το σύνταγμα που προέκυψε από την επανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου του 1843, δεν έλυσε τα προβλήματα της Ελλάδας. Στις 12 Οκτωβρίου του 1862, η έξωση του βασιλιά Όθωνα ήταν γεγονός. Περισσότερο από τους Έλληνες, πανηγύρισαν οι Αγγλοι. Ένωσαν πανευτυχείς και προαλείφανε για βασιλιά της Ελλάδας τον πρίγκιπα Αλφρέδο, προσφέροντας δώρο τα Επτάνησα.

Ένα δημοψήφισμα έφερε τον Αλφρέδο να παίρνει τις 230.000 από τις συνολικά 240.000 ψήφους. Όμως, οι άλλες μεγάλες δυνάμεις αντέδρασαν. Οι Αγγλοι αναδιπλώθηκαν, ενώ (10 Δεκεμβρίου του 1862) μια ελληνική εθνοσυνέλευση ξεκινούσε τις εργασίες της. Μέσα από αντεγκλήσεις, απόπειρες πραξικοπημάτων και αναταραχή, η εθνοσυνέλευση πρότεινε το στέμμα στον νικητή του δημοψηφίσματος. Η αγγλική κυβέρνηση το αρνήθηκε για λογαριασμό του. Μια επιτροπή ανέλαβε να διερευνήσει το ζήτημα. Στις 18 Μαρτίου του 1863, ανακοινώθηκε στην εθνοσυνέλευση ότι Αγγλία, Γαλλία και Ρωσία συμφωνούσαν στο πρόσωπο του Γεωργίου Γουλιέλμου, γιου του διαδόχου της Δανίας. Συμφωνούσε κι ο πατέρας του. Την ίδια μέρα, η εθνοσυνέλευση ανακήρυξε τον Γεώργιο βασιλιά: Βασιλιά των Ελλήνων, ώστε να περιλαμβάνονται κι εκείνοι των κατεχομένων εδαφών, κι όχι της Ελλάδας, όπως ήταν ο Όθων. Μια επιτροπή έφυγε στη Δανία να προσφέρει το στέμμα. Όμως, ο πατέρας του Γεωργίου, διάδοχος της Δανίας Χριστιανός 9ος Γλίξμπουργκ καθυστέρησε. Απαιτούσε την ικανοποίηση τριών όρων, προκειμένου να συγκατατεθεί: Να παραιτηθούν οι Βαυαροί από τον ελληνικό θρόνο, να παραχωρηθούν στην Ελλάδα τα Επτάνησα και ν' αυξηθεί η χορηγία των μεγάλων δυνάμεων προς τον βασιλιά.

Η Αγγλία συμφώνησε να δώσει τα Επτάνησα προίκα στον Γεώργιο. Άλλωστε ο νεαρός ήταν

γιος του αδερφού της γυναίκας του βασιλιά της, Εδουάρδου Ζ'. Όμως, ο πρώτος όρος κολλούσε στην άρνηση των Βαυαρών να παραιτηθούν. Μ' ένα δικολαβιστικό κείμενο, οι τρεις δυνάμεις θυμήθηκαν πως αυτές εξέλεξαν τον Όθωνα, τον δοκίμασαν για τριάντα χρόνια, δεν τους έκανε και τον απάλλασσαν από τα καθήκοντά του, απαλλάσσοντας και τις ίδιες από τις διάφορες δεσμεύσεις που είχαν αναλάβει απέναντι στους Βαυαρούς. Το θέμα έκλεισε. Στις 25 Μαΐου του 1864, ο βασιλιάς Φρειδερίκος αποδέχτηκε το στέμμα των Ελλήνων για λογαριασμό του Γεώργιου. Στις 15 Ιουνίου, η εθνοσυνέλευση ανακήρυξε τον νέο βασιλιά ενήλικο. Στις 18 Οκτωβρίου του 1863, ο Γεώργιος βγήκε από το πλοίο, στον Πειραιά. Η εθνοσυνέλευση συνέχισε τις εργασίες της, ώσπου να ψηφίσει το νέο σύνταγμα. Στις 16 Νοεμβρίου του 1864, ο Γεώργιος παρουσιάστηκε μπροστά της και ορκίστηκε στον νέο καταστατικό χάρτη της χώρας. Ήταν ο πρώτος συνταγματικός βασιλιάς της Ελλάδας. Τρία χρόνια αργότερα (15 Νοεμβρίου του 1867) παντρεύτηκε την πριγκίπισσα Όλγα, ανιψιά του τσάρου Αλέξανδρου Β'. Υπήρξε βασιλιάς για μισόν αιώνα. Επέζησε από δυο συνωμοσίες και μια απόπειρα κατά της ζωής του (1898), πριν να πέσει χτυπημένος από δολοφονικές σφαίρες (5 Μαρτίου του 1913), και ευτύχησε να δει το βασίλειό του να υπερδιπλασιάζει την έκτασή του.

Τα Επτάνησα προίκα στον Γεώργιο:

Η αγγλική κατοχή στα Ιόνια νησιά ονομαζόταν επίσημα Προστασία. Προστασία της ανεξάρτητης πολιτείας των Επτανήσων, όπως αναφερόταν στη συνθήκη της Βιέννης (1815). Την ημέρα της ένωσης με την Ελλάδα, ένας ανώνυμος χρονικογράφος έγραψε: «Οι Άγγλοι εκάθησαν εις την Επτάνησον χρόνους 54, μήνας 8 και ημέραν μίαν». Ήταν 21 Μαΐου του 1864. Μετά την παράδοση, ο αρμοστής Στορξ πέρασε στο Κατάκωλο και πρόσφερε τη σημαία της Επτανησιακής Πολιτείας στον βασιλιά Γεώργιο. Στις 29 Ιουνίου, ο Γεώργιος πατούσε το πόδι του στην Κέρκυρα, πρώτο σταθμό της περιόδου του στο Ιόνιο. Στις 29 Αυγούστου, οι πληρεξούσιοι από τα Επτάνησα γίνονταν δεκτοί με ζητωκραυγές στην εθνοσυνέλευση, που ετοίμαζε το νέο σύνταγμα της Ελλάδας.

Από καιρό, οι Άγγλοι ήθελαν ν' απαλλαγούν από τα Επτάνησα. Με ευχαρίστηση θα τα παραχωρούσαν στην Ελλάδα, αν δεν υπήρχε ο βασιλιάς Όθων και η εμμονή του στη Μεγάλη Ιδέα. Τα γεγονότα του 1848 στην Κεφαλονιά και το ψήφισμα της Βουλής (1850) ξανάφεραν το θέμα στην επιφάνεια. Στη στροφή της δεκαετίας του 1850 προς 1860, αγγλόφιλοι στα Επτάνησα προωθούσαν ένα φιλόδοξο σχέδιο: Τη δημιουργία της Επτανησιακής Ηγεμονίας που θα περιλάμβανε τα Ιόνια νησιά, τη Θεσσαλία και την Ήπειρο, με ηγεμόνα τον πρίγκιπα Αλφρέδο, δεύτερο γιο της Βικτορίας. Η έξωση του Όθωνα (Οκτώβριος του 1862) έκανε το

σχέδιο ν' ατονήσει. Ο πρίγκιπας Αλφρέδος προοριζόταν πια για βασιλιάς των Ελλήνων. Τον Νοέμβριο του 1862, ο πρωθυπουργός της Αγγλίας κάλεσε τον Χαρίλαο Τρικούπη, επιτετραμμένο στο Λονδίνο. «Αφού έφυγε ο Όθων», του είπε, «κρατάμε την Κέρκυρα και σας δίνουμε τα υπόλοιπα νησιά του Ιονίου».

Την ημέρα που ξεκίνησε η εθνοσυνέλευση στην Αθήνα (Δεκέμβριος του 1862), ο Βρετανός υπουργός Εξωτερικών διαμηνούσε πως «η βασίλισσα δεν θα είχε αντίρρηση να δοθούν τα Ιόνια στην Ελλάδα, αν ο νέος βασιλιάς ήταν αρεστός στους Βρετανούς». Στην Αθήνα έφτανε μήνυμα: «Προκειμένου να στηριχτεί η μοναρχία στην Ελλάδα, η βασίλισσα Βικτορία ήταν πρόθυμη να ανακοινώσει στη βουλή των λόρδων και στο αγγλικό κοινοβούλιο την ένωση των Επτανήσων με την Ελλάδα. Όμως, η προσφορά δεν ίσχυε, αν οι Έλληνες εξέλεγαν βασιλιά, που θα δημιουργούσε υποψίες ότι θ' ακολουθούσε επιθετική πολιτική προς την Τουρκία». Για την ειρωνεία της Ιστορίας, ο Γεώργιος θεωρήθηκε ότι πληρούσε τις προϋποθέσεις.

Στις 13 Ιουλίου του 1863, μια διεθνής συνθήκη έδινε στους κατοίκους των Επτανήσων τη δυνατότητα να ενωθούν με την Ελλάδα «εφόσον αυτό επιθυμούσε ο λαός τους». Ο αρμοστής Στωρξ διέλυσε το κοινοβούλιο της Επτανησιακής πολιτείας και προκήρυξε εκλογές για τις 19 Σεπτεμβρίου. Παρουσιάστηκε ο ίδιος μπροστά στους νεοεκλεγέντες με το ερώτημα, αν ο λαός επιθυμεί την ένωση με την Ελλάδα. Πήρε την απάντηση με ψήφισμα στις 23 Σεπτεμβρίου του 1863:

«Αι νήσοι Κέρκυρα, Κεφαλληνία, Ζάκυνθος, Λευκάς, Ιθάκη, Κύθηρα, Παξοί και τα εξαρτήματα αυτών ενούνται μετά του βασιλείου της Ελλάδος, όπως εσαεί αποτελώσιν αναπόσπαστον αυτού μέρος εν μιά και αδιαιρέτω πολιτεία, υπό το συνταγματικόν σκήπτρον της Αυτού Μεγαλειότητος του βασιλέως των Ελλήνων Γεωργίου του Α' και των διαδόχων αυτού».

Τα θεμέλια για την τελική ευθεία μπήκαν στις 14 Νοεμβρίου του 1863 με την υπογραφή της συνθήκης του Λονδίνου, που παραχωρούσε τα Επτάνησα στην Ελλάδα. Δυο μέρες αργότερα, στις 16 του ίδιου μήνα, ο Γεώργιος ορκιζόταν βασιλιάς των Ελλήνων. Στις 29 Μαρτίου του 1864, ανακοινώθηκε η τελική συμφωνία:

Τα νησιά παραχωρούνταν στην Ελλάδα ως προίκα στον Γεώργιο. Στις 21 Μαΐου, ο από τους βασικούς συντελεστές της έξωσης του Όθωνα και μετέπειτα πρωθυπουργός, Θρασύβουλος Ζαΐμης, σε επίσημη τελετή στην Κέρκυρα, παραλάμβανε τα Επτάνησα ως πληρεξούσιος του

Γεωργίου Α'.

(Έθνος της Κυριακής, 2001 – 2002) (τελευταία επεξεργασία, 3.5.2010)